

**Jalostuksen tavoiteohjelma (JTO) ja
Perinnöllisten vikojen ja sairauksien
vastustamisohjelma (PEVISA)**

1.1.2024 – 31.12.2028

**Hyväksytty Suomen kennelliiton jalostustieteellisessä
toimikunnassa . .2023**

Kanakoirakerho – Hönshundssektionen ry Gordoninsetterijaos

Sisälllys

1. Yhteenveto
2. Rodun tausta, gordoninsetterit Suomessa
3. Järjestöorganisaatio ja sen historia
4. Rodun nykytilanne
 - 4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja
 - 4.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos
 - 4.1.2. Jalostuspohja
 - 4.1.3. Rodun populaatiot muissa maissa
 - 4.1.4. Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta
 - 4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet
 - 4.2.1. Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta
 - 4.2.2. Jakautuminen käyttö- ja näyttelylinjoihin
 - 4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus
 - 4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa
 - 4.2.5. Populaatiokartoitus vuonna 2021–2022
 - 4.2.6. Käyttö- ja koeominaisuudet
 - 4.2.7. Käyttäytyminen kotona
 - 4.2.8. Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta
 - 4.3. Terveys ja lisääntyminen
 - 4.3.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet
 - Lonkkanivelen kehityshäiriö (hip dysplasia, HD)
 - SLO, PRA ja CCA
 - 4.3.2. Rodulla todetut merkittävät sairaudet Suomessa
 - 4.3.3. Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista
 - 4.3.4. Elinikä ja yleisimmät kuolinsyyt
 - 4.3.5. Lisääntyminen
 - 4.3.6. Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet
 - 4.3.7. Yhteenveto rodun keskeisimmistä terveysongelmista

4.4. Ulkomuoto

4.4.1. Rakenne

4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset

4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

6. Jalostuksen tavoitteet ja toteutus

6.1 Jalostuksen tavoitteet

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

7. Lähteet, kirjallisuusviitteitä ja lisätietoja

1. YHTEENVETO

Gordoninsettereiden uusimmassa jalostuksen tavoiteohjelmassa (JTO) kuvataan rodun tausta ja aiemmat jalostustoimenpiteet, määritellään rodun tämänhetkinen tila kotimaassa sekä määritellään rodun jalostuksen strategia ja toimintaohjelma.

Rekisteröintien määrä vuositasolla Suomessa 2018–2021 oli 53–111 gordoninsetteriä. Kotimaisten pentueiden osuus oli 96,7 % ja tuontikoirien osuus 3,3 %. Sukusiitosaste oli 2,99 %, jota voidaan pitää hyväksyttävänä. Vuosien 2019–2023 jalostuksen tavoiteohjelma on tuottanut toivottua tulosta. PEVISA-ohjelman puitteissa periytyvien sairauksien ilmeneminen ei ole noussut, vaikka gordoninsettereiden rekisteröintien määrä viimeisen 15 vuoden tarkastelujaksolla on merkittävästi kasvanut. JTO:n ja PEVISA:n mukaiset vaatimukset ovat vähimmäisvaatimuksia jalostukseen käytettäville koirille ja hyvien rodun käyttötarkoitukseen sopivien metsästysominaisuuksien jalostaminen on tämän lisäksi erittäin tärkeää.

Talvella 2022 toteutettiin anonyymi populaatiokartoitus ja terveystarkastus verkkolomakkeena, jota jaettiin Kanakoirakerhon kotisivujen sekä sosiaalisen median kautta. Vastauksia saatiin kaikkiaan 114 kpl, mikä oli vähemmän kuin edellisessä populaatiokartoituksessa (vuonna 2017 saatiin 148 vastausta ja vuonna 2012 saatiin 86 vastausta yli 5-vuotiaista gordoninsettereistä). Rotumääritelmän mukaan gordoninsetteri on ”seisova lintukoira” ja vastanneista 83,3 % kertoi koiraansa käytetyn metsästykseen. Vuosina 2018–2022 gordoninsettereiden palkitsemisprosentti metsästyskokeissa oli 23,5 % jakautuen koetyypeittäin seuraavasti: KAKE 24,7 %, KAME 23,6 % ja KATU 19,2 %. Metsästyskokeiden palkitsemisprosentti on noususuunnassa, sillä tarkastelujaksolla 2013–2017 se oli 21,8 % Kanakoirakerhon jalostustietokannan datan perusteella.

Ulkomuodollisesti gordoninsetteri on maassamme jakautunut kahteen erilaiseen tyyppiin: toinen edustaa käyttölinjaista, pohjoismaista metsästyskoiratyyppiä ja toinen raskaampaa sekä pitkäkarvaisempaa alkuperäisen rodun käyttötarkoitukseen soveltumatonta näyttelylinjaa.

Terveyden osalta gordoninsetterin tilanne on hyvä: tyypillisimpiä sairauksia ovat lonkkanivelen kasvuhäiriö eli HD 30,4 % (2019–2022 röntgenkuvatuista gordoninsettereistä), SLO kynsisairaus 6,1%, sekä perinnöllinen silmien PRA sairaus.

Gordoninsetteri on rotuna koko ajan kasvattanut suosiotaan Suomessa. Jalostuksella tulee aktiivisesti pyrkiä lisäämään rodun terveyttä, sekä vaalia rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta seisovana lintukoirana. Tätä tukee myös käyttötarkoitukseen soveltuva ulkomuoto, rakenne, rauhallinen luonne ja metsästysinto.

Gordoninsetterin voimassa oleva PEVISA-ohjelma on hyväksytty Suomen Kennelliitossa 11/2003, 10.6.2008 ja 23.4.2018. PEVISA-ohjelmaa jatketaan muutettuna 1.1.2024–31.12.2028 Kennelliiton Jalostustieteellisen toimikunnan päätöksen mukaisesti:

”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on rcd4-PRA geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.”

2. RODUN TAUSTA

Gordoninsetteri, kuten muutkin setterirodot, polveutuvat nk. *setting spanieleista*, jotka tunnettiin erityisesti kyvystä paikallistaa ja naulita kanalintuja paikalleen seisomalla. Brittein saarilla oli jo 1600-luvulla väriltään mustan ja parkinruskeita settereitä, joita kutsuttiin nimellä *black and tan setter*. Näistä koirista on kehitetty gordoninsetteri Gordonin ja Richmondin herttuakunnassa Banffshiressa Skotlannissa 1700-luvulla.

Gordoninsetteriä pidetään vanhimpana setterirotuna. Rodun alkuvaiheista tiedetään hyvin vähän, mutta rodun kehitykseen merkittävästi vaikuttaneen Gordonin herttua Aleksander IV tavoitteena kerrotaan olleen seisojatyyppi, jolla olisi voimakas rakenne, mutta joka sopisi erityisesti Skotlannin nummille ja vaikeisiin sääolosuhteisiin. Todennäköisesti tavoitteena on ollut luoda selkeästi muista lintukoirista erottuva skotlantilainen setterirotu, joka työskentelee hieman lähempänä metsästäjää kuin muut setterit.

Rotu oli 1800-luvun puolivälissä hyvin suosittu. Gordoninsetteri voitti maailman ensimmäisen virallisen koiranäyttelyn, joka järjestettiin Newcastle-on-Tynessä 1859, ja Southill Parkissa järjestetyn ensimmäisen virallisen metsästyskokeen 1865. Oma rotu siitä tuli 1873 ensin värinimellään, mutta vuonna 1924 British Kennel Club vaihtoi sille nimeksi *gordon setter*.

Gordoninsetterin suosio kasvoi yhdessä kehittyvän näyttelytoiminnan myötä. Näin kehittyi iso ja raskas näyttelylinja, jolla ei ollut enää metsästyskäyttöä. 1900-luvulla tämä johti kahden toisistaan poikkeavan koiratyyppin kehittymiseen rodun sisällä.

2.1 Gordoninsetterit Suomessa

Gordoninsetterit tulivat Suomeen 1850-luvun jälkeen samoja reittejä kuin muutkin brittiläiset kanakoirarodut, aluksi lähinnä Venäjältä. Upseerit olivat siellä palvellessaan tutustuneet kanakoirametsästyksen ja toivat kotiin tullessaan koiria mukanaan. Kanakoirametsästyksen tultua myöhemmin tutuksi myös suomalaisille metsästäjille alettiin gordoninsettereitä tuoda myös Englannista, Norjasta ja Ruotsista.

Maamme ensimmäisissä kanakoirakokeissa vuonna 1893 esitettiin tohtori G. Schnittin omistama gordoninsetteri Nori, mistä lähtien gordoninsettereitä nähtiin koetilaisuuksissa yli vuosisadan vaihteen. Sen jälkeen ne puuttuivat lähes täysin kokeistamme aina 1980-luvulle saakka.

1900-luvun alussa Suomessa oli muutama gordoninsetterikasvattaja. Tuolloin rekisteröitiin kolmisen koiraa vuodessa ja niillä osallistuttiin kokeisiin sekä näyttelyihin. Vuosisadan ensimmäisen kolmanneksen jälkeen rekisteröinnit loppuivat lähes tyystin, kunnes ne lähtivät nousuun 1980-luvun lopulla. 1990-luku oli rodun varsinainen läpimurto Suomessa ja gordoninsetteri vakiinnutti asemansa rotukartalla.

Nykyisin Suomessa rekisteröidään vuosittain noin 90 gordoninsetteriä. Syynä gordoninsetterin yleistymiseen Suomessa on sen kauniin ulkomuodon lisäksi metsästyskoirien tuonti lähinnä muista Pohjoismaista ja siten Suomalaisen kannan metsästysominaisuuksien paraneminen. Alkuperältään tämän päivän suomalaiset gordoninsetterit tulevat pääasiallisesti muista Pohjoismaista sekä Pohjois–Amerikasta, Englannista ja Ranskasta.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry (KKK–HHS) on nk. brittiläisten kanakoirien eli englanninsettereiden, gordoninsettereiden, pointtereiden sekä punaisten ja punavalkoisten irlanninsettereiden virallinen rotujärjestö. Se perustettiin 11.5.1901 Finska Kennelklubbenin ensimmäiseksi osastoksi nimellä Finska Kennelklubbens Hönshundssektionen. Se on Pohjoismaiden vanhin rotujärjestö. Vuonna 1935 kieliriidan seurauksena perustettuun Suomen Kennelliittoon muodostettiin myös kanakoiraväelle oma rotujärjestö, Kanakoirakerho, josta sitten sotavuosien aikana 1943 mannermaiset kanakoirarodut erosivat omaksi järjestöksi (Suomen Saksanseisojakerho). Vuonna 1983 Suomen Kanakoirakerho ja Finska Kennelklubbens Hönshundssektion yhdistyivät. Nimeksi tuli Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry (KKK–HHS ry).

Yhdistyksen tarkoituksena on järjestää kokeita, näyttelyitä ja kilpailuja jalostustyön tueksi. Näillä toimenpiteillä settereiden ja pointtereiden käyttöomaisuuksia kartoitetaan ja kehitetään. Toiminnan painopiste on kuluneen sadan vuoden aikana ollut selkeästi koetoiminnan kehittämisessä, mutta myös näyttelytoiminta on kuulunut kerhon aktiivisen mielenkiinnon kohteisiin. Kanakoirien jakautuminen näyttely- ja metsästyslinjoihin on herättänyt jäsenet puolustamaan rakenteeltaan tervettä, vaativaan metsästykseseen soveltuvaa kanakoiratyyppiä.

Koetoiminta alkoi jo vuonna 1893 kenttäkokeilla (Boen kartano, Porvoo) ja myöhemmin ryhdyttiin pitämään myös metsäkokeita (1905) ja tunturikokeita (1951). KKK–HHS ry järjestää lisäksi muutamia kilpailuja, joissa on omat sääntönsä. Näitä ovat Kultamalja–kilpailu alle 2–vuotiaille ja Derby–kilpailu alle 3–vuotiaille koirille sekä voittajaluokan koirille tarkoitetut Kenttien Voittaja, Metsien Mestari ja Elit–kilpailut. Vuonna 2015 KKK–HHS ry julkaisi sähköisen jalostustietokannan, johon metsästyskokeiden laatuarvostelut, näyttelytulokset ja terveystiedot tallennetaan. Gordoninsettereiden osalta tämä JTO on ensimmäinen, missä jalostustietokannan dataa on käytetty. Tulevaisuudessa jalostustietokannan datan vertailu aiempiin JTO kausiin tulee olemaan merkittävä lisä jalostustoiminnassa.

Nykyisin KKK–HHS ry järjestää vuosittain yhden erikoisnäyttelyn, joka on ollut yksi suurimmista brittiläisten kanakoirien näyttelyistä maassamme. Näyttelyn tuomareiksi on kutsuttu yleensä Skandinavian arvostetuimpia ulkomuototuomareita.

Yhdistys julkaisee Ekipage–lehteä sekä vuosikirjaa, joka sisältää kaikki koekertomukset ja yhdistyksen oman näyttelyn näyttelykertomukset. KKK–HHS ry kouluttaa omalta osaltaan koetuomarit ja brittiläisiin kanakoirarotuihin erikoistuvat näyttelytuomarit.

Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n toimiva organisaatio muodostuu hallituksesta, rotujaoksista, sekä eri tehtäviin nimetyistä toimikunnista. Hallitus on KKK–HHS:n sääntöjen määräämässä kokoonpanossa. Rotujaokset vastaavat KKK–HHS:n edustamien rotujen asiantuntemuksesta ja toimivat nykyisin melko itsenäisesti. Toimikunnat on perustettu erilaisiin muuttuviin tarpeisiin ja niiden toiminta on hieman vapaamuotoisempaa. KKK–HHS ry sekä

rotujaokset vaalivat aktiivisesti yhteyksiä pohjoismaisiin sisarjärjestöihin ja rotujen pohjoismaisiin mestaruuskilpailuihin osallistutaan innokkaasti. Jäseniä kanakoirakerholla on noin 600.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Vuonna 2021 Suomessa rekisteröitiin 111 uutta gordoninsetteriä. Näistä 109 oli kotimaisia pentuja ja 2 tuontikoiraa ulkomailta.

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotian, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminen ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista käytetään jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai –sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla tätä geeniversiota ei ole.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2–3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20–50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4–6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin (MMT Katariina Mäki 5.8.2013).

1.1.1. Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit ja sukusiitosprosentti Lähde: Kennelliiton jalostustietokannat.

Rekisteröinnit	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Pennut (kotimaiset)	69	109	63	51	96	57	100	93	111	61	97
Tuonnit		2	5	2	2	13	6	5	7	8	6
Rekisteröinnit yht.	69	111	68	53	98	70	106	98	118	69	103
Pentueet	8	15	10	6	16	9	13	15	15	10	13
Pentuekoko	8,6	7,3	6,3	8,5	6	6,3	7,7	6,2	7,4	6,1	7,5
Kasvattajat	8	13	8	6	9	8	12	11	15	9	10
jalostukseen käytetyt eri urokset											
– kaikki	8	13	10	6	16	8	13	14	15	10	12
– kotimaiset	4	10	4	2	8	1	5	3	6	4	4
– tuonnit	2		1	1	4	2	4	7	4	4	4
– ulkomaiset	2	3	5	3	4	5	4	4	5	2	4
– keskimääräinen jalostuskäytön ikä	6 v 1 kk	7 v 1 kk	6 v 11 kk	5 v 9 kk	4 v 11 kk	8 v 9 kk	4 v 7 kk	4 v 1 kk	4 v 6 kk	3 v 3 kk	4 v 1 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut											
– kaikki	8	14	10	6	16	9	13	15	15	10	13
– kotimaiset	8	13	10	5	13	9	7	13	12	8	9
– tuonnit		1		1	3		6	2	3	2	4
– keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 10 kk	4 v 7 kk	4 v 4 kk	4 v 11 kk	4 v 5 kk	4 v 9 kk	4 v 5 kk	4 v 11 kk	4 v 3 kk	4 v 11 kk	4 v 5 kk
Isoisät	15	24	20	9	25	16	25	24	22	20	22
Isoäidit	15	24	20	10	28	16	25	28	26	18	23
Sukusiitosprosentti	4,86 %	2,83 %	4,83 %	2,55 %	1,73 %	1,77 %	2,33 %	2,64 %	1,51 %	2,39 %	4,18 %

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai –prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä–tytär –parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleelyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustatiedon perusteella. Jalostuksessa suositellaan neljän–viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Rekisteröintien määrä Suomessa on vakiintunut noin 100 gordoninsetterin tasoon. Syynä tähän on kotimaisten pentueiden lisääntynyt määrä tuontien vähentyessä. Jalostusurosten ja –narttujen keskimääräinen ikä on noin 4 vuotta ja siinä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Sukusiitosaste on 2,98 %, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. Tavoitteeksi JTO kaudelle 2024 – 2028 voidaan asettaa sukusiitosasteen laskemisen tasolle 1,75 %.

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2. Jalostuspohja 2022 – 2012 per sukupolvi Lähde: Kennelliitto.

Jalostuspohja	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
Per vuosi											
– pentueet	8	15	10	6	16	9	13	15	15	10	13
– jalostukseen käytetyt eri urokset	8	13	10	6	16	8	13	14	15	10	12
– jalostukseen käytetyt eri nartut	8	14	10	6	16	9	13	15	15	10	13
– isät/emät	1	0,93	1	1	1	0,89	1	0,93	1	1	0,92
– tehollinen populaatio	11 (69%)	18 (60%)	13 (65%)	8 (67%)	21 (66%)	12 (67%)	17 (65%)	20 (67%)	20 (67%)	13 (65%)	17 (65%)
– uroksista käytetty jalostukseen	0 %	0 %	7 %	4 %	4 %	11 %	3 %	11 %	11 %	8 %	15 %
– nartuista käytetty jalostukseen	0 %	0 %	0 %	0 %	15 %	16 %	18 %	14 %	13 %	25 %	19 %
Per sukupolvi (4 vuotta)											
– pentueet	39	47	41	44	53	52	53	53	54	52	52
– jalostukseen käytetyt eri urokset	31	40	38	38	43	43	44	43	45	40	40
– jalostukseen käytetyt eri nartut	28	37	35	37	43	45	46	43	48	44	40
– isät/emät	1,11	1,08	1,09	1,03	1	0,96	0,96	1	0,94	0,91	1
– tehollinen populaatio	39 (50%)	51 (54%)	48 (59%)	50 (57%)	57 (54%)	59 (57%)	60 (57%)	57 (54%)	63 (58%)	57 (55%)	53 (51%)
– uroksista käytetty jalostukseen	2 %	3 %	6 %	5 %	6 %	8 %	8 %	12 %	13 %	14 %	15 %
– nartuista käytetty jalostukseen	0 %	4 %	9 %	13 %	15 %	14 %	16 %	17 %	19 %	21 %	19 %

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyyliogeneettisesti, esimerkiksi immuunijärjestelmää säätelevien DLA-haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuiltaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

Rodun isä/emä –suhde on merkittävästi parantunut viimeisen 10 vuoden aikana. Kuitenkin tehollinen populaatio ei samalla ajanjaksolla muuttunut n. 55% tasosta. Viimeisten vuosien aikana tehollinen populaatio on pienentynyt peräkkäisinä vuosina ja tätä tulee jatkossa seurata. Vain alle 10 % gordoninsettereistä on käytetty jalostukseen. Erityisesti samojen urosten käyttö jatkuvasti jalostukseen on riski tulevaisuudessa.

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta.

Uros	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita 2. polvessa	Pentuja 2. polvessa	Pentue ita yht	Pentuja yht
HØGTINDEN'S MOSKU	4	28	3,09 %	3 %	3	29	4	28
SILENT NORTH PAST AND THE PRESENT	3	22	2,43 %	6 %	0	0	3	22
ÅSHÖJDENS WALTHER	2	21	2,32 %	8 %	4	24	2	21
SARABAKKS BLASER	2	20	2,21 %	10 %	0	0	2	20
ENDALSHÖJDENS CASH	3	20	2,21 %	12 %	2	13	3	20
MOUNTAINEER'S GRANAT	2	19	2,09 %	14 %	11	74	2	19
YUKKI HILL MESMERIZER FOR SILENT NORTH	3	19	2,09 %	16 %	4	27	3	19
TRISETER CELTIC MASON	2	19	2,09 %	19 %	6	34	2	19
XENARAN BACK FOR GOOD	2	16	1,76 %	20 %	0	0	2	16
FJÄLLPILENS IE GUILLAC	2	16	1,76 %	22 %	0	0	2	16
KESÄRANNAN AH BANJO	2	16	1,76 %	24 %	0	0	2	16
MOUNTAINEER'S GOLIATH	1	16	1,76 %	26 %	0	0	1	16
ÅSHÖJDENS NELSON	2	15	1,65 %	27 %	2	23	2	15
FIXOUR'S DROP IT LIKE ITS HOT	2	15	1,65 %	29 %	0	0	2	15
HAGELSPRUTANS ROCKIGA RAGGE	2	15	1,65 %	31 %	1	8	2	15
PURONPERÄN XAVIER	2	15	1,65 %	32 %	0	0	2	15
GOANGO BLACK I WANT IT ALL	2	15	1,65 %	34 %	1	11	2	15
TROLDMARKENS W. MASTER	2	14	1,54 %	35 %	5	39	2	14
XENARAN FINAL CUT	2	14	1,54 %	37 %	1	3	2	14
HILTUJAKIN KERO	2	14	1,54 %	38 %	0	0	2	14

Taulukko 4. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua. Lähde: Kennelliitto.

#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita 2. polvessa	Pentuja 2. polvessa	Pentueita yht	Pentuja yht
1	OPENDORA'S OLIVIA	3	29	3,20 %	1	9	3	29
2	METSÄLEIMUN NEELA	2	23	2,54 %	0	0	2	23
3	LOUKASAHON BARBARA	3	22	2,43 %	1	11	3	22
4	GOANGO BLACK LOVE QUEEN	2	21	2,32 %	1	7	2	21
5	FIXOUR'S EVERY FLAVOUR BEAN	3	20	2,21 %	0	0	3	20
6	NATTASET NABRUM LEIDS	2	20	2,21 %	0	0	2	20
7	OPENDORA'S JULIANA	3	20	2,21 %	5	45	3	20
8	SUNSETTER'S ALPHABET STREET	2	20	2,21 %	3	20	2	20
9	LOUKASAHON BAILEYS	3	20	2,21 %	0	0	3	20
10	OPENDORA'S ISABELLA	2	19	2,09 %	12	77	3	25
11	BLACK SEEKER'S AFTERGLOW	2	17	1,87 %	5	45	2	17
12	UWEXIN ETERNITY	2	17	1,87 %	0	0	2	17
13	GOANGO BLACK FANCY FOR ONE	1	16	1,76 %	0	0	1	16
14	GOANGO BLACK I AM YOURS	3	15	1,65 %	3	23	3	15
15	SHOWPOINT GATES OF EDEN	2	15	1,65 %	4	18	2	15
16	DOUBLE DREAM LOVESSET MORNING QUEEN	2	15	1,65 %	2	21	2	15
17	WINDCREST SHOWPOINT UPTOWN GIRL	2	14	1,54 %	2	15	2	14
18	PURONPERÄN RIHLA	3	14	1,54 %	3	18	3	14
19	SILENT NORTH BLUE HEART DIAMOND	2	14	1,54 %	0	0	2	14
20	GOANGO BLACK MY GOLD AND GLORY	2	14	1,54 %	0	0	2	14

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Muissa Pohjoismaissa gordoninsettereiden rekisteröintimäärät ovat huomattavasti Suomea suuremmat, erityisesti Norjassa, jossa populaatio on kahdeksan kertaa suurempi kuin Suomessa. Gordoninsetterin keski-ikä kansainvälisten tutkimusten mukaan on 10 vuotta. Jalostukseen tuotavilla uusilla koirilla on geneettisesti merkitystä. Usein myös Suomessa syntyneiden gordoninsettereiden isä on ulkomailta. Rodusta löytyy toisistaan eroavia linjoja: pohjoismaiset, keskieurooppalaiset ja amerikkalaiset linjat.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Suomessa vuosina 2017–2021 on rekisteröity 400 gordoninsetteriä, mikä on lievästi vähemmän kuin edellisen viisivuotiskauden aikana (n=462). Kotimaisten kasvattajien tuottamien pentujen määrän lisääntyminen on saanut tuontipentujen määrän selvään laskuun.

Jalostuksessa ei tule yhdistää näyttely- ja käyttölinjan koiria.

Urosten ja narttujen jalostusikä on vakiintunut 4 – 5 ikävuoden välille. Rodun sukusiitosaste on selkeästi alle Kennelliiton suosituksen 6,25 %. Keskiarvo viimeisen viiden vuoden ajalta on 2,98 % tasolla. Sukusiitosasteen pieneneminen kertoo jalostuspohjan laajenemisesta.

Gordoninsettereillä on ollut PEVISA- ohjelmassa jälkeläisrajoitus (Hyväksytty Suomen Kennelliitossa 11/2003 ja 10.6.2008, jatkettu muuttumattomana 31.12.2018 saakka): ”Koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.”

Gordoninsetteri oli aikanaan ensimmäinen käyttökoirarotu, jolle asetettiin jälkeläisrajoitus. Jälkeläisrajoitus on tehokkaasti laskenut sukusiitosastetta ja lisännyt rodun geneettistä monimuotoisuutta. Jälkeläismäärän rajoitus ehkäise jalostuksessa kaikkein räikeimmät ylilyönnit. Suositeltu yksittäisen koiran jälkeläismäärä on tätäkin pienempi: 2 pentuetta.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Gordoninsetterin tulee olla rohkea, avoin ja ystävällinen. Myös rauhallinen luonteenlaatu kuuluu gordoninsetterin tunnuspiirteisiin. Vaikka gordoninsetteri on metsästyskoira, niin suurimman osan vuodesta se viettää tavallista kotikoiran elämää. Gordoninsetterin on siis pärjättävä lasten, vieraiden ihmisten sekä muiden koirien kanssa jokapäiväisessä elämässä. Luonteen eräs rotutyypillinen piirre on halu palvella ohjaajaansa. Luonteen merkitys korostuu jalostustoiminnassa myös koirien koulutettavuutena ja käyttöominaisuuksissa metsästyskoirana.

4.2.2. Jakautuminen käyttö- ja näyttelylinjoihin

Gordoninsetteri on jakautunut kahteen rotulinjaan: metsästys- ja näyttelylinjaan. Eri linjojen koiria ei tule käyttää keskenään jalostukseen. Tilanne on sama kaikkialla maailmassa, myös rodun alkuperämaassa. Käyttöominaisuudet metsästyskoirana ovat olleet metsästäjille tärkeitä, kun taas seurakoirapuolella on ollut pyrkimyksenä menestyä näyttelykehissä. Erot jalostuksen painopisteissä näkyvät myös ulkomuodossa. Näyttelylinjan koirat ovat kooltaan suurempia ja pitkäkarvaisempia.

4.2.3. PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien

testaus ja/tai kuvaus

Gordoninsetterin PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen testausta. PEVISA:an ei myöskään ole sisällytetty käyttöominaisuuksien testausta, mutta käyttökoirarodulla kanakoirien metsästyskokeet ovat luonteva tapa testata käyttöominaisuuksia ja rodun luonnetta.

4.2.4. Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Kaikkea käyttäytymistä ei voida kuitenkaan arvioida metsästystilanteessa tai -kokeessa. Toisaalta luonnetesti tai -kuvaus kuvaavat vielä tätäkin vähemmän niitä luonneominaisuuksia, joita käyttökoirarodulta vaaditaan.

Suomessa ei luonnetestaukseen tai MH-kuvaukseen osallistuneita gordoninsettereitä juurikaan ole. Sen sijaan ruotsalainen sisarjärjestömme Svenska Gordonsetterklubben on tukenut luonnetestausta ja sikäläiset harrastajat ovat osallistuneet etenkin MH-luonnekuvaukseen suomalaisia aktiivisemmin. Ruotsalainen MH-kuvaus vastaa lähinnä alkuperäistä tyyppiä olevaa suomalaisen gordoninsetteripopulaation osaa.

4.2.5. Populaatiokartoitus 2021–2022

Gordoninsetterijaos toteutti 2021–2022 gordoninsettereiden populaatiokartoituskyselyn, jolla selvitettiin koirien luonnetta, terveyttä, käyttöominaisuuksia sekä ulkomuotoa. Kysely järjestettiin verkkokyselynä ja sitä jaettiin Kanakoirakerhon verkkosivuilla ja sosiaalisen median alustoilla. Vastauksia saatiin 114 gordoninsetteristä. Kyselyyn osallistuneista koirista 52,6 % oli narttuja. Vastausprosenttia ei voitu määrittää, koska kysely toteutettiin sähköisesti yleisellä vastauslinkillä. Kyselyssä vastausvaihtoehdot olivat neliportaisia (täysin samaa mieltä / jokseenkin samaa mieltä / jokseenkin eri mieltä / täysin eri mieltä) vastausten sentralisoitumisen estämiseksi. Kysely oli suunnattu kaiken ikäisille sekä myös jo kuolleille koirille. Vuonna 2006 ja 2012 toteutettuihin populaatiokartoituksiin otettiin vain yli 5 –vuotiaita gordoninsettereitä.

Merkittävä aggressiivisuutta toisia koiria kohtaan oli 5,3% gordoninsettereistä ja ihmisiä kohtaan oli aggressiivisia 0,9% gordoninsettereistä. Paukkuarkoja tai -pelkoisia ilmoitettiin olevan 8,8 % koirista,

mikä oli laskenut edellisen kyselyn 10,8 % osuudesta. Kehitys on ollut parempaan päin jo edellisessä populaatiokartoituksessa ja sama suunta jatkuu nyt.

Toistaen edellisen jalostuksen tavoiteohjelman suositusta, selvästi arkoja tai vihaisia koiria ei tule käyttää jalostukseen. Arkuus ja etenkin paukkuarkuus ovat voimakkaasti periytyviä ominaisuuksia. Tämä tarkoittaa, että jalostuksella on mahdollista karsia paukkuarat koirat pois. Käyttökoirarodulla varsinkin ääniarkuus haittaa rodunomaista käyttöä metsästystilanteissa merkittävästi, joten se on ei-toivottu ominaisuus. Myös aggressiivisuuden periytyvyydestä on näyttöä.

4.2.6. Käyttö- ja koeominaisuudet

Rotumääritelmän mukaan gordoninsetteri on ”seisova lintukoira”. Tämä rajaa rodun käyttöominaisuudet ja jalostuksen suunnan. Gordoninsettereiden käyttöominaisuuksia arvioidaan kanakoirien metsästyskokeissa: kenttäkokeissa, tunturikokeissa ja metsäkokeissa.

Metsästyskokeissa arvioitavia alueita ovat haku, linnun paikantaminen seisomalla, linnun nostaminen käskystä ja pysähtyminen viimeistään linnun lähtöpaikalle sekä linnun noutaminen pudotuksen jälkeen käskystä. Haussa koiran tulee käyttää tuulta hyväkseen ja haun tulee olla maasto huomioiden riittävän kattavaa etenemissuunnan molemmin puolin.

Vuosina 2015–2021 jalostustietokannan perusteella 151 gordoninsetteriä on startannut metsästyskokeissa (vaihteluväli 1 – 62 koetta per koira). Vuosina 2018–2022 gordoninsettereille palkitsemisprosentti oli kenttäkokeissa (KAKE) 24,7 %, metsäkokeissa (KAME) 23,6 %, tunturikokeissa (KATU) 19,2 % ja yhteensä palkitsemisprosentti metsästyskokeissa oli 23,5% (vuosina 2013–2017: 21,8%). Metsästysominaisuuksien parantuminen on erittäin tärkeä löydös jalostuksen näkökulmasta. Jalostustietokannan 151 gordoninsetteristä vähintään 10 koestarttia oli 54 gordoninsetterillä, jotka otettiin tarkempaan analyysiin: 13/54 (24,1 %) gordonia oli saanut AVO1 tuloksen ja 8/54 (14,8 %) gordonia ei ollut saanut yhtään koepalkintoa. 45/54 (83,3 %) gordonilla oli vähintään yksi peräänmeno metsästyskokeissa. 13/54 (24,1 %) oli kieltäytynyt nostosta. 45/54 (83,3 %) gordonilla oli hyväksytty avanssi (nosto) kokeista. Tiedotuksen oli esittänyt vain 6/54 (11,1 %) gordoninsetteriä ja säestys oli dokumentoitu 13/54 (24,1%) koiralla. Hyväksytty nouto oli 25/54 (46,3 %) koiralla. Linnunlöytöindeksi vaihteli välillä 84,2 – 118,7 ja palkitsemisprosentti välillä 0 % – 53,8 %. Metsästysinto vaihteli välillä 3,0 – 6,0. Lisätietoa metsästyskokeiden tilastoista löytyy Kanakoirakerhon jalostustietokannasta (<https://kanakoirakerho.fi//tietokanta/index.php>). Jalostustietokanta antaa matemaattisen arvioin (linnunlöytöindeksi) verrattuna muihin samassa metsästyskokeessa olleisiin koiriin. Indeksien laskentaperuste on sama kuin Norjassa.

Gordoninsetteri rotuna mielletään yhä enemmän käyttökoiraksi, joka on terve kehityssuunta. Nykyisin alkuperäisen tyyppin suhteellinen osuus on ollut kasvussa kaikilla mittareilla mitattuna: rekisteröintien osuutena, näyttelykäyntien suhteellisessa osuudessa, sekä luonnollisesti

metsästyskokeisiin osallistumismäärinä, jossa alkuperäinen tyyppi edustaa miltei kaikkia osallistuneita.

Vastanneista 83,3 % kertoi koiraansa käytetyn metsästykseseen, mikä on parempaa tasoa verrattuna vuoden 2017 populaatiokyselyyn. Gordoninsetteriä käytetään metsästykseseen aktiivisesti ja 83,2 % omistajista on ollut tyytyväisiä koiriensa metsästysominaisuuksiin. 93,2 % kyselyn koirista piti yhteyttä ohjaajaan. Linnun noudon osalta hyvin noutavien gordoninsettereiden osuus oli 71,0 %. Lintutilanteessa noudon merkitys korostuu, jos lintu jää haavakoksi. Nouto-ominaisuus tulee ottaa korostetusti huomioon jalostuksessa. Nykyisin populaatiokartoitukseen ei liity noutotodistukseen liittyviä kysymyksiä. Parihaussa hyvin säestävien koirien osuus oli 41,1%. Spontaanisti metsästystilanteessa linnuista tiedottavia koiria populaatiokyselyssä oli 35,8 % gordoninsettereistä. Hyviä linnunlöytäjiä oli 79,4 % kyselyyn vastanneista. Seisontatilanteessa hyviä linnun käsittelijöitä oli 59,6 % ja halukkaita linnun nostajia 63,9 % koirista.

Positiiviselta puolelta metsästysominaisuuksista voidaan nostaa haku, hyvä yhteydenpito metsästäjään, tyyli ja linnunlöytökyky. Metsästysominaisuuksiltaan varhaiskypsiä gordoninsettereitä oli vain 56,7 %. Metsästykseseen käytetyistä koirista helposti koulutettavissa oli vain 30,6 %.

Negatiiviselta puolelta metsästysominaisuuksista voidaan nostaa peräänmenotaipumus 67,3 % koirista, oma-aloitteinen linnun nosto metsästystilanteessa 61,1 % koirista sekä parihaussa seisonnan ryöstö paritoverilta 26,7 %.

Gordoninsetterin käyttöominaisuuksia metsästyksessä arvostetaan ja rotua kysytään yhä enemmän metsästyskoiraksi.

4.2.7. Käyttäytyminen kotona

Gordoninsettereiden omistajista 90,4 % ovat tyytyväisiä koiriensa luonteeseen. Osa populaatiokartoituksen kysymyksistä ruotii myös kotikäyttäytymistä. Vaikka kyseessä on käyttökoirarotu, lähes kaikki omistajat pitävät koiraansa koti-/sisäkoirana, joten kotikäyttäytymisellä on suuri merkitys.

Käyttäytyminen kotona koetaan pääsääntöisesti hyväksi. Kovin lujaherroiseksi gordoninsetteriä ei voi väittää, sillä 19,3 % ilmoitti koiran stressaantuvan helposti. Sen sijaan haukkuherkkä rotu ei ole kyseessä, sillä vain 21,9 % vastaajista arvioi koiransa herkäksi haukkumaan. Varautuneita koiria oli 15,8 % kyselyn gordoninsettereistä.

Avoimissa vastauksissa esille tuli hyvä riistainto, lintutilanteissa ”paimentamiskyky” ja kestävyys metsästysviikon aikana. Hyvin usein populaatiokartoituksessa mainittiin gordoninsetterin luonteesta lapsiystävällisyys. Tämä on ollut monen pennunottajan tärkeä kriteeri jo rotua valittaessa.

4.2.8. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Rotumääritelmän mukaan rotu on ”Älykäs, palvelualtis ja itsetietoinen. Luonteeltaan rohkea, avoin, ystävällinen ja rauhallinen.” Tähän määritelmään tulee jalostuksella pyrkiä. Rodun arviointia tulee tarkastella rotumääritelmän vaatimukseen ”kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.” Tämä rajaa gordoninsetterin metsästyskoiraksi ja luonteen sellaiseksi, että se kestää käyttövaatimuksen asettamat paineet.

Viimeisen 5 vuoden aikana jalostus on Suomessa mennyt nopean, keveän ja laajahakuisen käyttökoiran suuntaan. Voimakkaan metsästysvietin sovittaminen metsästystilanteessa käskyjä noudattavaksi koiraksi vaatii edelleen jalostustyötä. Etenkin oma-aloitteinen nosto ja peräänmenotaipumus esiintyvät edelleen rodulla. Toki näihin ominaisuuksiin voidaan vaikuttaa myös koulutuksella.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Gordoninsetteriä pidetään kansainvälisesti terveenä koirarotuna. Merkittävimpiä sairauksia gordoninsettereillä ovat nivelrikko, SLO (symmetrical lupoid onychodystrofy), rcd4–PRA perinnöllinen silmänsairaus, IMHA (immuunivälitteinen hemolyyttinen anemia), silmä- ja korvasairaudet sekä immunologiset sairaudet ml. ruoka-allergiat. Usein koiran ruoka-allergia kuitenkin loppuu raakaruokintaan siirtymisen jälkeen. Lisääntymiseen liittyviä ongelmia oli ollut vain 0,9 % gordoninsettereistä. Lisääntyminen käy luonnollisesti, eikä tarvetta keinosiemennyksiin astutusongelmien takia ole ollut.

4.3.1. PEVISA–ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Lonkkanivelen kehityshäiriö (hip dysplasia, HD)

Gordoninsetterillä on ollut lonkkien röntgenkuvausvelvoite jo 1.7.1986 alkaen. Rotujärjestö haki vuosien 2003–2007 PEVISA–ohjelmaan rekisteröintirajoitusta lonkkanivelen kehityshäiriön (lonkkaniveldysplasia) osalta ja tuolloin raja–arvona oli lonkkaniveldysplasian aste C . Tämän jälkeen gordoninsetterillä on ollut PEVISA–ohjelmassa voimassa 1.1.2019 alkaen rajoitus: ”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Rekisteröinnin raja–arvona on lonkkaniveldysplasian aste B.”

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on gordoninsettereiden yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkkanivelen kehityshäiriö (kasvuhäiriö) johtaa pahimmillaan liikuntakyvyttömyyteen ja rajoittaa

koiran rodunomaista käyttöä metsästykseseen. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin nivelrustossa, nivelrikkoon ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö voi johtaa merkittävään nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0,1–0,6. Sairauden puhkeamiseen ja vaikeusasteeseen vaikuttavat perinnöllisyyden lisäksi myös kasvuaikaiset ympäristötekijät kuten ruokinta, kasvunopeus ja liikunnan määrä (hyvät lihakset tukevat kehittyvää luustoa ja niveliä). Sairaus on degeneratiivinen ja progressiivinen eli rappeuttava ja iän myötä etenevä.

Lonkkaniveldysplasiaa esiintyy lähes kaikilla koiraroduilla. Lonkkaniveldysplasian kehittymisen tärkein vaihe on lonkkamaljakon muotoutuminen sen luutuessa koiran kasvuaikana. Oireet voidaan huomata pentuna 3–12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä.

Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhypely”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksateleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu ja kipu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takapäältä, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvin sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Eri

tutkimuksissa periytymisasteen on todettu olevan settereillä korkea (mm. gordoninsetterit: Suomi ja Norja; irlanninsetterit: Suomi). Suomessa ilmiäsuun perustuva jalostusvalinta on johtanut oleelliseen gordoninsettereiden lonkkanivelen kasvuhäiriön vähenemiseen vuodesta 1986 lähtien.

Jalostusarvoindeksien (BLUP–indeksit) avulla valintaa on myös mahdollista toteuttaa. HD–indeksissä otetaan huomioon röntgenkuvaustulos, jälkeläistulokset, koiran ikä tutkimushetkellä ja sukupuoli. Suurin ongelma BLUP–indeksissä on se, että se on laskennallinen ennuste johon sisältyy epävarmuustekijöitä. Laskennassa pentuesisarusten välillä voi olla jopa 2 pisteen ero, koska yhtälöryhmien suuri koko sekä tietokoneiden rajallinen laskentakapasiteetti sekä laskennassa käytettävät likiarvot rajoittavat tarkkuutta. Suomessa gordoninsetterin BLUP–indeksi on laskettu Kennelliiton järjestelmässä syyskuusta 2017 lähtien. BLUP–indeksin käyttöönottoa ei rotujärjestö pidä järkevänä, koska nykyisellä fenotyypin perustuvalla lonkkanivelen dysplasia arvolla B on saavutettu merkittävä HD–merkintöjen lasku (2019–2022: 30,4 % vs. 2013–2018: 33,0 % vs. 2008–2012: 34,7 %).

Suomessa arvostelussa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

A, ei muutoksia: Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyörästynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105°

B, lähes normaali / rajatapaus: Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.

C, lievä: Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali–, kaudaali– tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.

D, kohtalainen (keskivaikea): Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.

E, vaikea: Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Periytymistavan vuoksi jalostukseen tulee käyttää terveitä koiria, joilla ei ole lonkkaniveldysplasiaa.

Vuosina 2012 – 2022 Suomessa syntyneistä gordoninsettereistä Kennellitosta löytyy lonkkakuvaustulos vain 297 gordoninsetteristä. Tästä voidaan päätellä, että vain alle kolmasosa gordoninsettereistä lonkkakuvataan.

Taulukko 5. Lonkkaniveltilasto 2012-2022.

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2012	84	11	15	8	1	0	35
2013	66	14	7	6	1	0	28
2014	122	21	14	6	3	3	47
2015	95	20	10	10	4	0	44
2016	111	13	19	8	4	1	45
2017	60	5	6	6	2	2	21
2018	94	18	6	6	2	0	32
2019	70	5	5	4	1	0	15
2020	55	8	9	2	1	0	20
2021	114	6	1	3	0	0	10
2022	65	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	936	121	92	59	19	6	297

Kuvaustulosten parantuminen on ollut selvästi nähtävissä vuoden 2019 PEVISA-muutoksen jälkeen: rekisteröinnin uusi raja-arvo B on toiminut tehokkaasti ja vuosina 2019–2022 röntgenkuvatuista gordoninsettereistä (n=92) jo 69,6 % oli terveitä ilman HD-mainintaa. Tämän vuoksi on perusteltua edelleen jatkaa PEVISA-ohjelmassa rekisteröinnin raja-arvoa B. Jalostuksen kannalta on tärkeää, että jatkossa vain A tai B –lonkkaisia koiria käytetään jalostukseen.

SLO, PRA ja CCA

Eryityisesti seuraavat sairaudet on nostettu rodulla esiintyviin merkittävien sairauksien joukkoon ja erityisesti vastustettaviksi.

- Kynsien laaja-alainen irtoaminen (autoimmuunitauti) symmetrical lupoid onychodystrofy, SLO
- Silmän verkkokalvon etenevä surkastuminen, progressive retinal athrophy (PRA rcd4)
- Pikkuaivojen atrofia, CCA (cerebellar cortical abioatrophy)

Syy ei ole näiden sairauksien yleisyys, vaan lähinnä vakavuus koiran elämänlaadun kannalta. Sairauksista silmän verkkokalvon etenevä surkastuminen (PRA) ja pikkuaivojen abiotrofia (CCA) ovat todettavissa ja vastustettavissa geenitestien avulla.

Populaatiokartoituksessa 6,1 % gordoninsettereistä sairasti SLO tautia ja suunta on huononeva (vuoden 2017 populaatiokartoituksessa SLO esiintyvyyys 4,1 %). Tokikaan ei ole varmuutta siitä, kuinka suuri osuus näistä ilmoitetuista SLO tapauksista ovat saaneet virallisen diagnoosin taudista. Tämänhetkisen tiedon perusteella voidaan sanoa, että SLO koiria ei saa käyttää jalostukseen missään tapauksessa. Lisäksi SLO:ta periyttäneiden koirien pentuesisaria ei tule käyttää jalostukseen.

PRA periytyy resessiivisesti eli sairauden aiheuttava geeni tulee periytyä molemmilta vanhemmilta. Geneettisesti kahta kantajaa (PRA carrier) ei tule käyttää keskenään jalostukseen. Rotujärjestön gordoninsetterijaos suosittelee seuraavaa: ”Jalostukseen käytettävät gordoninsetterit tulee rcd4–PRA –testata ennen astutusta. Geenitesteillä todettuja rcd4–PRA sairaita (PRA affected) koiria ei tule käyttää jalostuksessa.”

Suomen Kennelliitto ry:n DNA-työryhmä on 14.9.2017 päättänyt esittää jalostustieteelliselle toimikunnalle, että rcd4–PRA ja CCA –tallennus gordoninsettereiden osalta tehdään jalostustietokantaan. PEVISA on 1.1.2019 alkaen edellyttänyt geenitestausta rcd4–PRA ja CCA osalta. Rodun terveyttä edistääkseen KKK-HHS ry:n gordoninsetterijaos sekä terveysrahasto maksoivat omistajille korvauksia PEVISA:n mukaisista dna-testeistä aikajaksolla 2019-2022. Tukea varattiin yhteensä 4000 euroa ja se käytettiin loppuun syksyllä 2022. Kaikkiaan vuosina 2017–2022 oli gordoninsettereistä tallennettu 54 kpl rcd4–PRA tulosta (2 sairasta, 19 kantajaa ja 33 tervettä) ja 45 kpl CCA tulosta (45 tervettä). Suomalaisessa gordoninsetteri populaatiossa on melko runsaasti piilevänä rcd4–PRA silmätauti aiheuttavaa geeni ja sen määrittäminen jalostuskoirista on edelleen perusteltua. Sensijaan CCA kantajia (pikkuaivojen perinnöllinen ataksia) ei suomalaisista gordoninsettereistä löytynyt yhtäkään ja jatkossa sen testaamista ei edellytetä, mutta se on suositeltavaa.

4.3.2. Yhteenveto rodulla muissa maissa tai kirjallisuudessa kuvatuista sairauksista

Ulkomaiset terveys selvitykset antavat hyvän kuvan gordoninsetterin rodullisesta terveystilanteesta. Tällä on merkitystä, sillä Suomen gordoninsetterijalostuksessa hyödynnetään myös ulkomaista geenipohjaa. Svenska Gordonsetterklubbenin SGSK:n mukaan koirien yleisimpiä terveysongelmia ovat: "kennelyskä", eosinofilinen keuhkosairaus, "nenätukkoisuus/nenäpunkki", napatyrä, Cushingin tauti, Addisonin tauti, immunologiset iho-ongelmat, "lapaongelma", kynnen irtoaminen, allergia, erlichios (punkin aiheuttama), immunologinen suolistotulehdus, hammaspuute/purentavika, anaalirauhastulehdus, "ruokahaluttomuus", ristisidevaurio, lonkkaniveldysplasia, koukkuhäntä, spondyloosi/selän välilevysairaus, kivespuutos, kohtutulehdus, eturauhasen liikakasvu ja sisäänkääntyneet luomet.

Mikäli koira itse on terve, mutta se tuottaa sairaita jälkeläisiä, sen jalostuskäyttöä tulisi välttää sairaudesta riippumatta.

4.3.3. Elinikä ja yleisimmät kuolinsyyt

Kennelliiton kuolinsyy tilaston 1990–2022 perusteella (367 kuollutta gordoninsetteriä) keskimääräinen gordoninsettereiden elinikä oli 8 vuotta ja 10 kuukautta. Vuosina 2021 –2022 toteutetuissa populaatiokartoituksissa saatiin vastauksena 13 koiran elinikä ja niistä keskimääräiseksi eliniäksi Suomessa saatiin 11,3 vuotta.

Taulukko 6. Gordoninsettereiden kuolinsyytilasto 1990-2022.

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12 vuotta 5 kuukautta	78
Kasvainsairaudet, syöpä	9 vuotta 1 kuukautta	74
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	7 vuotta 8 kuukautta	67
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 10 kuukautta	30
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 10 kuukautta	18
Luusto- ja nivelsairaus	6 vuotta 4 kuukautta	17
Sydänsairaus	9 vuotta 11 kuukautta	11
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	6 vuotta 0 kuukautta	10
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	9 vuotta 1 kuukautta	9
Muu sairaus, jota ei ole listalla	7 vuotta 10 kuukautta	9
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	5 vuotta 8 kuukautta	7
Immunologinen sairaus	4 vuotta 6 kuukautta	6
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 1 kuukautta	6
Selkäsairaus	11 vuotta 3 kuukautta	6
Sisäeritysrauhasten sairaus	9 vuotta 7 kuukautta	5
Silmäsairaus	9 vuotta 4 kuukautta	4
Hermostollinen sairaus	4 vuotta 4 kuukautta	3
Iho- ja korvasairaudet	7 vuotta 5 kuukautta	3
Hengitystiesairaus	12 vuotta 0 kuukautta	2
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	1 vuotta 3 kuukautta	2
Summa	8 vuotta 10 kuukautta	367

4.3.4. Lisääntyminen

Gordoninsettereiden vuoden 2021-2022 populaatiokartoituksessa 20,2 % koirista oli steriloitu. Tärkeimmät syyt olivat kohtutulehdukset, valeraskaudet, nisäkasvaimet, kivesvika ja aggressiivisuus.

Gordoninsetterin lisääntyy normaalisti, sillä vain 0,9 % vastaajista ilmoitti koirallaan olleen lisääntymisongelmia tai -kyvyttömyyttä. Jalostuksen näkökulmasta lisääntymisongelmien hoitamiseksi ei tule käyttää keinosiemennystä.

4.3.5. Rodunomaiselle käytölle riskiä lisäävät anatomiset piirteet

Gordoninsettereiden silmien alaluomirakoon voi liittyä anatominen piirre, joka heikentää käyttöominaisuuksia metsästyksessä. Pysyvästi avoin alaluomirako aiheuttaa silmän limakalvon kuivumista ja ärsyntyä ja lisää metsästettäessä merkittävästi riskiä vierasesineiden joutumisesta silmän luomirakoon. Vierasesine aiheuttaa aina silmässä tulehduksen, ellei sitä saada heti pois.

4.3.6. Yhteenveto rodun keskeisimmistä terveysongelmista

Gordoninsetteriä vaivanneeseen HD-mainintojen yleisyyteen puututtiin jalostuksessa yli 15 vuotta sitten. Rekisteröinnin raja-arvon ja aktiivisen tiedottamisen ansiosta tilanne on parantunut. Gordoninsetteri tunnetaan perusterveenä rotuna, mutta kynsisairauksista SLO on lisääntynyt ja Norjassa on menossa laaja "Arbeidsgruppen SLO = ASLO" tutkimushanke Norges Miljø- og Biovetenskaplig Universitet (NMBU) johdolla. SLO on pystytty jo paikantamaan yhteen kromosomiin, mutta jalostustyötä palvelevaa testiä ei vielä ole saatavilla.

4.4. Ulkomuoto

Rotumääritelmä (hyväksytty FCI 1.6.2016, Kennelliiton suomennus 21.3.2017)

Alkuperämaa: Iso-Britannia, FCI numero 6

Ryhmä 7, alaryhmä 2 brittiläiset ja irlantilaiset pointterit ja setterit; 2.2 setterit. Käyttökoetulos vaaditaan.

KÄYTTÖTARKOITUS: Seisova lintukoira.

YLEISVAIKUTELMA: Tyylikäs ja sulavalinjainen, kauttaaltaan tasapainoinen. Gordoninsetteriä voidaan verrata vahvarakenteiseen hunter-hevoseen.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Älykäs, palvelualtis ja itsetietoinen. Luonteeltaan rohkea, avoin, ystävällinen ja rauhallinen.

PÄÄ: Pikemmin syvä kuin leveä. Pituus niskakyhmystä otsapenkereeseen suurempi kuin otsapenkereestä kirsuun. Silmien ylä- ja alapuolelta kuiva. Kallo: hieman pyöristynyt, levein korvien kohdalta. Tilava ja kuono-osa leveämpi. Otsapenger: Selvästi erottuva. Kirsu: Suuri, leveä ja väriltään musta. Sieraimet avoimet. Huulet: Selväpiirteiset, mutta eivät liian riippuvat. Leuat/hampaat: Voimakkaat leuat. Säännöllinen ja täydellinen leikkaava purenta; ts. ylähampaat peittävät tiiviisti alahampaat ja ovat kohtisuorassa leukoihin nähden. Posket: Mahdollisimman litteät ottaen huomioon pään muodon. Silmät: Tummanruskeat ja kirkkaat, eivät ulkonevat eivätkä syvällä sijaitsevat. Ilme tarkkaavainen ja älykäs. Korvat: Keskikokoiset, ohuet, matalalle kiinnittyneet ja päänmyötäiset.

KAULA: Pitkä, kuiva, kaareutuva, ei löysää kaulanahkaa.

RUNKO: Kohtuullisen pituinen. Ylälinja on vaakasuora. Lanne: Leveä, kevyesti kaartuva. Rintakehä: Syvä, mutta ei liian leveä. Kylkiluut kaareutuneet, myös taaimmat kylkiluut ovat pitkät.

HÄNTÄ: Suora tai hieman sapelimainen, ei kintereen alapuolelle ulottuva. Hännän asento on vaakasuora tai hieman selkälinjan alapuolella. Häntä on tyvestään paksu, kärkeä kohti kapeneva. Viirimäinen hapsutus alkaa pitkänä läheltä hännäntyveä ja lyhenee kärkeä kohti.

RAAJAT: Eturaajat; yleisvaikutelma: Litteäluiset, suorat ja voimakkaat. Lavat: Pitkät, hyvin viistot, leveät, eivät raskaat. Lapojen kärjet sijaitsevat lähellä toisiaan. Kynnärpäät: Suhteellisen alas sijoittuneet ja tiiviisti rungonmyötäiset. Välikämmenet: Pystysuorat. Etukäpälät: Soikeat ja tiiviit. Varpaat hyvin kaareutuneet, varpaiden välit hyvin karvoittuneet. Päkiät hyvin kehittyneet ja paksut. Takaraajat; yleisvaikutelma: Lonkkanivelestä kintereeseen pitkät, leveät ja lihaksikkaat. Kinner matala ja vahva. Välijalka suora. Lantio lähes vaakasuora. Polvet: Hyvin kulmautuneet. Takakäpälät: Soikeat ja tiiviit. Varpaat hyvin kaareutuneet, varpaiden välit hyvin karvoittuneet. Päkiät hyvin kehittyneet ja paksut.

LIIKKEET: Vakaat, vapaat ja tasapainoiset, tehokas takaraajan työntö.

KARVAPEITE: Karva: Päässä, raajojen etuosissa ja korvien kärjissä lyhyttä ja hienoa. Muualla rungossa ja raajoissa kohtuullisen pitkää, sileää, ei laineikasta eikä kiharaa. Hapsutus korvien yläosissa pitkää ja silkkistä, raajojen takaosissa pitkää, hienoa ja suoraa. Hapsut rungon alla saattavat ulottua rintaan ja kaulaan. Hapsutus mahdollisimman sileää ja suoraa. Väri: Syvä, kiiltävä ja hiilenmusta ilman ruskehtavaa sävyä, kastanjanpunaisin ts. kirkkain punaruskein (tan) merkein. Mustat viirut varpaissa ja leuan alla sallitut.

Punaruskeat merkit:

- 2 selvää korkeintaan 2 cm kokoista täplää silmien yläpuolella
- kuonon sivuilla, ruskea väri ei ulotu kuononselälle
- kapea raita kuonon yli heti kirsun takana
- kurkussa sekä kaksi suurta selvää merkkiä rinnassa

- takaraajojen ja reisien sisäpuolella ja polven etupuolella, mistä tan –alue levenee ulkopuolelle kintereestä alas varpasiin
- eturaajojen takapuolella kyynärpäihin asti ja niiden etupuolella ranteisiin tai hieman niiden yli
- peräaukon ympärillä

Hyvin pieni valkoinen rintatäplä sallitaan. Mikään muu väri ei ole sallittu.

KOKO JA PAINO: Säkäkorkeus: Urokset 66 cm ja nartut 62 cm. Paino: Urokset 29,5 kg ja nartut 25,5 kg.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista ovat virheitä suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä sen kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessaan.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- Vihaisuus tai arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneena kivespussiin. Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

4.4.1. Rakenne

Rodun nykyinen ulkomuoto on jalostuksen myötä menossa pienempään ja kevyempään suuntaan. Kun gordoninsettereille vuonna 2021–2022 tehdyssä populaatiokartoituksessa pyydettiin vertaamaan yleisesti omaa koiraa gordoninsetterin rotumääritelmään, tyytyväisten osuus oli 94,8 % vastanneista. Tyytyväisyys on pysynyt korkealla, sillä vastaava luku vuonna 2017 oli 94,6 %.

Poikkeuksia rotumääritelmään verrattuna toki on monella osa–alueella. Poikkeuksen tekevät useat näyttelylinjaiset koirat, joiden suuri säkäkorkeus on rotumääritelmän ihanne korkeuden yläpuolella, ja ne ovat rakenteeltaan liian raskaita rodun käyttötarkoitukseen eli linnun metsästykseseen. Toisaalta myös pienimmät käyttölinjaiset nartut jäävät rotumääritelmän alarajan alapuolelle, sekä säkäkorkeudessa että painosa. Populaatiokartoituksen 2021–2022 gordoninsettereistä 67,9 % oli palkittu näyttelyssä.

4.4.2. Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Näyttelyssä käyneiden gordoninsettereiden lukumäärä on selvästi noussut viimeiset 15 vuoden aikana. Laatumaininnan erinomainen on saanut 53,4 % populaatiokartoituksen koirista. Ulkomuoto on kohentunut, sillä vuonna 2017 erinomaisen oli saanut 46,6 % koirista.

Gordoninsettereillä ei ole olemassa jalostustarkastusmenettelyä, joten jalostustarkastuksia ei ole toistaiseksi suoritettu. Kanakoirakerho on järjestänyt vapaaehtoisen rakennekatselmuksen Kultamalja-ikäisille, eli alle 2-vuotiaille settereille.

4.4.3. Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Gordoninsetterin tulee olla voimakas, mutta silti elegantti koira, joka työskentelee laukaten. Ulkomuodosta tulee ilmetä vaikutelma voimasta ja sitkeydestä – koirasta, joka voi pitkän ajan metsästä laukaten metsämaastossa sekä myös avotunturissa ja sänkipellolla. Voimakasrakenteisuus ymmärretään usein väärin suurikokoisuudeksi, joka ei tarkoita korkeaa säkäkorkeutta ja massiivisuutta, vaan hyvää luustorakennetta ja hyvin kehittyneitä lihaksia ja rintakehää sekä oikeantyyppistä ja kuivaa päätä.

Oleellista säkäkorkeudessa on oikean rotutyypin säilyminen; pienet ja kevyet koirat ovat rotumääritelmän mukaan virheellisiä, mutta tyyppin kannalta vähintäänkin yhtä karkea virhe on raskas ja ylisuuri koira.

Suomessa ulkomuototuomarit tulkitsevat valitettavan usein rotumääritelmää muista Pohjoismaista poikkeavasti suosien raskaampaa ja kookkaampaa koiratyyppiä. Tällainen koiratyyppi ei useimmiten selviydy tai sovellu sille rotumääritelmässä asetettuun käyttötarkoitukseen.

Näin ollen tulisi enemmänkin ulkomuodollisesti suosia jalostuksessa rotumääritelmän keskivaiheille koon mukaan sijoituvia koiria eikä suosia kookkaita koiria. Aikuisen gordoninsetterin karvapeite on usein muita settereitä runsaampaa, mutta hyvin runsas karvoitus ei ole suositeltavaa eikä rotumääritelmän mukainen. Liiallisesta tai runsaasta karvapeitteestä on käyttökoiralla suoranaista haittaa, kun on tarkoitus metsästä kaikissa maastotyypeissä ja myös lumikeleillä.

Rodun nykyinen rakenne pääsääntöisesti mahdollistaa alkuperäisen käyttötarkoituksen hyvin ns. käyttölinjaisten gordoninsettereiden osalta. Poikkeuksen muodostavat lähinnä rodun sisällä jakautuneet näyttelylinjan koirat, jotka ovat usein liian kookkaita ja runsasturkkisia.

Populaatiokartoituksen ulkomuotoa koskevien arviointien voidaan todeta pysyneen melko muuttumattomina vuosien saatossa.

4.4.4. Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Gordoninsettereiden merkittävin ulkomuotoon liittyvä ongelma on rodun jakautuminen kahtia metsästys- ja näyttelylinjan koiriin. Gordoninsetteri on hyvin kaunis ja hyväluonteinen koira. Ulkomuodossa on näyttelylinjan koirilla suosittu näyttävyyttä, massiivisuutta ja tuuheaa turkkia, jotka ovat käyttökoiramääritelmän kannalta linnunmetsästyksessä ei-toivottuja ominaisuuksia. Seurakoiratyyppin koirien metsästysvietti on myös suurelta osin tukahtunut.

Nykyisessä rotumääritelmässä erityisenä virheenä mainitaan kykenemättömyys toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa ja suurikokoisten koirien osalta hakuvauhti ja kestävyys ovat merkittävästi huonontuneet. Tämän johdosta ulkomuototuomareiden tulee suhtautua tähän rotumääritelmän vaatimukseen jatkossa vakavammin. Toisaalta metsästyslinjaisten koirien jalostuksessa on viimeisen 5 vuoden aikana suosittu myös erittäin kevyitä ja pieniä koiria metsästyksessä haun vauhdin ja kestävyuden parantamiseksi. Myös liian kevyet ja pienet koirat vievät rotua rotumääritelmän ulkopuolelle, joten kasvattajien tulee kiinnittää jatkossa tähänkin huomiota.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Gordoninsetterillä on ollut aiemmin viisi Suomen Kennelliitto ry:n hyväksymää jalostuksen kokonaisvaltaista tavoiteohjelmaa (JTO) ja PEVISA-ohjelmaa: vuosina 1998–2002, 2004–2008, 2009–2013, 2014–2018 ja 2019–2023. PEVISA-ohjelma on ollut olemassa vuodesta 2009 ja siihen on tehty lisäys vuonna 2019.

Uusi Gordoninsetterin PEVISA-ohjelma 1.1.2024 – 31.12.2028:

”Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on rcd4-PRA geenitesteissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.”

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Terveydeltään lähes kaikki jalostuskoirat ovat hyvää tasoa. Kuten JTO:n rodun terveydentilaa koskevasta osiosta voidaan lukea, gordoninsetteri on perusterve rotu. Suurimpana yksittäisenä terveysongelmana ollut lonkkaniveldysplasia on valistustyön ja kasvattajien lisääntyneen tietoisuuden myötä alkanut vähitellen väistyä. Kuvausprosentin tulee jatkossa olla huomattavasti korkeampi. Jalostuksen tavoiteohjelmaan on aiemmin kirjattu tavoitteeksi saada kuvattujen koirien osuudeksi 50 %. Virallinen lonkkakuvaus voidaan suorittaa koiran täytettyä 12 kk. Tämä ei aina ole lonkkanivelten kannalta paras kuvausikä, sillä gordoninsetteri on melko suurikokoinen rotu eikä koiran kasvu välttämättä ole vielä ohi vuoden ikäisenä. Lonkkakuvauksen tulos ei välttämättä ole luotettava, mikäli se tehdään koiran ollessa vielä kasvuvaiheessa.

Gordoninsetterijaos suosittelee, että jatkossa pennun vanhemmilla tulee olla avoimen luokan metsästyskoetus. Tällä varmistetaan rotumääritelmän mukaiset käyttökoiran ominaisuudet seisovana lintukoirona.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Aikaisemmassa tavoiteohjelmassa (JTO 2019-2023) yleiset tavoitteet oli määritelty seuraavasti:

- Jalostuksen keskeinen tavoite on säilyttää gordoninsetterin erinomaiset metsästysominaisuudet etenkin peitteisessä metsämaastossa, koska seisovan lintukoiran ominaisuuksista yhteistyö metsästäjän kanssa on käyttökoiran kaikkein merkittävin ominaisuus.
- Ottaa jalostuksessa huomioon, että jalostuskoirilla tulisi olla metsästyskoetulos avoimessa luokassa, koska tavoitteena on parantaa seisovan lintukoiran metsästysominaisuuksia
- Estettävä käyttölinjaisten ja näyttelylinjaisten gordoninsettereiden ristisiitokset.
- Koetuomarikoulutuksessa on kiinnitettävä huomiota rodunomaiseen hakulaajuuteen ja yhteydenpitoon, ettei rodunomaista hakulaajuutta ja yhteydenpitokykyä katsottaisi koiralle epäsuotuisaksi ominaisuudeksi esim. kenttäkokeissa.
- Kasvattajien kautta saada uudet pennunostajat mukaan rotujaoksen toimintaan; tulemaan aktiivisesti mukaan metsästyskokeisiin ja muihin tapahtumiin.
- Valistaa suomalaisia ulkomuototuomareita gordoninsetterin alkuperäisestä tyypistä ja lisätä käyttölinjaisten gordoninsettereiden arvostusta Suomessa.
- Kannustaa rodun pitkäaikaisia harrastajia osallistumaan toimitsija-, koe-, ja ulkomuototuomarikoulutuksiin.
- Vaalittava gordoninsetterin tunnettavuutta metsästyskoirarotuna aktiivisella tiedottamisella.

Toteutuminen:

Jalostuksen keskeisintä tavoitetta säilyttää gordoninsetterin erinomaiset metsästysominaisuudet voidaan tarkastella analysoimalla Kanakoirakerhon jalostustietojärjestelmästä löytyviä koetuloksia. Vuosina 2015–2021 yhteensä 151 gordoninsetteriä oli startannut metsästyskokeissa. Koestarttien määrät vaihtelevat koirasta riippuen yhdestä koestartista aina 62 starttiin. Näistä koirista vähintään 10 koestarttia oli 54 gordoninsetterillä, jotka otettiin tarkempaan analyysiin. Tarkasteltavista koirista 13 oli saanut AVO1 tuloksen metsästyskokeesta ja 8 koiraa ei ollut saanut yhtään koepalkintoa ja koirien palkitsemisprosentti oli ollut 23,5 %:iin (2018–2022). Aikaisemmalla jaksolla 2013–2017 palkitsemisprosentti oli ollut 21,8 %. Koetyypeittäin palkitsemisprosentti on KAKE 24,7 %, KAME 23,6 % ja KATU 19,2%.

Tarkempaan tarkasteluun otetuista koirista 45:llä koiralla oli hyväksytty avanssi (nosto) kokeista, mutta 13 koiralle oli myös kirjattu nostosta kieltäytyminen. Vähintään yksi peräänmeno löytyy 45 koiralta. Tiedotuksen kokeissa oli esittänyt vain 6 koiraa ja säestys oli dokumentoitu 13 koiralla.

Hyväksytty nouto oli 25 koiralla. Koirien linnunlöytöindeksi vaihtelee välillä 118.7 – 84.2 ja palkitsemisprosentti välillä 53,8 % – 0 %. Metsästysinto vaihteli välillä 6.0 – 3.0.

Koetilastojen perusteella voidaan todeta, että erinomaisten metsästysominaisuuksien säilyttämisessä on onnistuttu ja tässä on havaittavissa jopa pientä parantumista. Peitteisessä maastossa tiedottaminen on hyvä ominaisuus ja tähän tulisikin kiinnittää paremmin huomiota tulevilla jalostusyhdistelmissä.

Tavoitteena oli myös ottaa jalostuksessa huomioon, että jalostuskoirilla tulisi olla metsästyskoetulos avoimessa luokassa. Tässä tavoitteessa jää vielä parantamisen varaa, koska aikavälillä 2018–2022 käytettiin jalostukseen 41 kpl narttuja ja uroksia 45 kpl. Avoimen luokan metsästyskoetulos löytyi vain 31,7% nartuista ja uroksilla vastaava lukema oli 42,2 %.

Aikavälillä 2018–2022 on tunnistettava yksi ristisiitos, missä on astutettu käyttölinjainen ja näyttelylinjainen gordoninsetteri. Voidaan todeta, että tavoitteena ollut käyttölinjaisten ja näyttelylinjaisten gordoninsettereiden ristisiitosten estämisessä ollaan onnistuttu.

Yhtenä tavoitteena oli saada uudet pennunostajat mukaan rotujaoksen toimintaan mm. osallistumalla kokeisiin sekä muihin tapahtumiin. Tavoitteessa onnistumista voidaan tutkia kokeisiin osallistuneiden ohjaajien lukumäärien kautta. Vuosien 2013–2017 aikana kokeisiin osallistui keskimäärin 41 eri koiranohjaajaa. Ohjaajien määrä vaihteli 32 ja 49 ohjaajan välillä. Kun taas vuosien 2018–2021 aikana kokeisiin osallistui keskimäärin 37,5 koiranohjaajaa vaihteluvälin ollessa 36–41. Tilastojen perusteella voidaan todeta, että asetetussa tavoitteessa ei olla onnistuttu. Tähän on syytä kiinnittää tulevaisuudessa huomiota, että uusia koiranohjaajia saataisiin aktivoitua jaoksen toimintaa sekä käymään kokeissa.

Jaos on pyrkinyt saamaan käyttölinjaisia koiria mukaan ulkomuototuomareiden koulutuksiin ja näyttökokeisiin ja siten lisäämään käyttölinjaisten koirien arvostusta Suomessa. Tämä on osoittautunut vuosittain hankalaksi, johtuen pääasiassa ulkomuototuomarikoulutusten maantieteellisestä sijainnista sekä ajankohdasta metsästyskaudella.

Jaos on harjoittanut tiedottamista ajankohtaisista asioista Kanakoirakerhon verkkosivujen sekä Facebook-sivun kautta.

Terveys on säilynyt hyvällä tasolla. A tai B–lonkkaisia gordoninsettereitä ilman HD–mainintaa oli 2019 – 2022 röntgen–kuvatuista koirista 69, 6 %. (vuosina 2013 – 2018 vain 66,0 %). Lonkkaniveldysplasiatilansiteen parantamiseksi on jatkossakin alleviivattava lonkiltaan ehdottomasti terveiden yksilöiden valikoitumista siitokseen, sillä lonkkaniveldysplasian vahva periytyvyysaste on ollut tiedossa vuosikausia.

Gordoninsettereiden eräs ongelma on ollut kynsien lohkeaminen ja kynsisairaus, jossa autoimmuunitaudin johdosta kynsi irtoaa kokonaan (SLO). Populaatiokartoituksen tuloksista käy ilmi, että kynsisairautta oli 6,3 % koirista (vuonna 2017 4,1 % ja vuonna 2012 7,0 %). Norjassa

käynnissä oleva ASLO-projekti selvittää jatkossa riskianalyysin kautta SLO taudin vähentämistä jalostuksen keinoin.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Gordoninsetteri on käyttötarkoitukseltaan seisova lintukoira. Gordoninsetteri on energinen metsästyskoira ja jalostuksen keskeinen tavoite on säilyttää gordoninsetterin erinomaiset metsästysominaisuudet sekä yhteistyö etenkin peitteisessä metsämaastossa. Gordoninsetteri on kestävä ja sitkeä metsästyskoira, jolla on erinomainen linnunlöytö- ja yhteistyökyky sekä miellyttävä luonne. Erityisesti lapsiperheissä gordoninsetteri on suosittu metsästyskoira. Gordoninsetteri mielletään myös rotuna melko lailla terveeksi. Rodulla esiintyvät perinnölliset sairaudet tiedostetaan kasvattajien parissa entistä paremmin ja tiettyjen sairauksien suhteen (mm. PRA) parantuneet geenitestimahdollisuudet antavat uusia välineitä oireettomien kantajien seulomisen. Lonkkaniveldysplasian suhteen kehitys on gordoninsetterin kohdalla ollut PEVISA-ohjelman myötä suotuisa. Merkittävä määrä gordoninsettereistä ei käy lonkkakuivissa ja kasvattajan rooli lonkkakuivaamisen hyötyjen välittämisessä pennunottajille on erittäin tärkeä. Pennunottajia tulee valistaa lonkkanivelkuvantamisen tärkeydestä, vaikka pentua ei jalostuskäyttöön suunniteltaisikaan. Lonkkakuvaustulos antaa kasvattajalle tärkeää informaatiota siitä, kuinka onnistunut pentueen yhdistelmä on lonkkanivelterveyden edistämistä silmälläpitäen.

Gordoninsetterin käyttöominaisuudet ovat kehittyneet viime vuosina positiiviseen suuntaan kaikilla käytettävissä olevilla mittareilla mitaten. Seisovan lintukoiran ominaisuuksista yhteistyö metsästäjään kanssa on käyttökoiran eräs merkittävä ominaisuus. Gordoninsetteri tunnetaan muun muassa yhteistyökyvystään ja kontaktinpidostaan. Gordoninsetterille ominaisiin piirteisiin on kiinnitettävä huomiota myös koetuomarikoulutuksessa, ettei rodunomaista hakulaajuutta ja yhteydenpitokykyä katsottaisi koiralle epäsuotuisaksi ominaisuudeksi esimerkiksi kenttäkokeissa. Toinen tärkeä metsästysominaisuus on linnunlöytökyky. Myös tämä on gordoninsetterin tunnettu ominaisuus. Gordoninsetteri sopii erinomaisesti metsämaastossa tapahtuvaan linnustamiseen yhden koiran voimin, mutta on myös kotonaan laajoissa tunturi- sekä peltomaastoissa parihaussa. Yksi gordoninsetterin vaalittavista ominaisuuksista on kyky osata sopeuttaa hakutyylä ja -vauhti maaston mukaan. Metsästysominaisuudet gordoninsettereillä ovat hyvät ja näiden säilyttäminen tulee olla jalostuksen ensisijainen tavoite. Tämä on huomioitava jalostusyhdistelmiä valittaessa. Jalostuksessa on otettava huomioon, että jalostuskoirilla tulisi olla metsästyskoetus avoimessa luokassa.

Jalostuksella on tulevaisuudessa parannettava seisovan lintukoiran metsästysominaisuuksia sekä estettävä käyttölinjaisten ja näyttelylinjaisten gordoninsettereiden ristisiitokset. Ulkomuodollisesti gordoninsetteri on jo vuosia ollut jakautuneena kevyempään käyttölinjaan ja raskaampaan näyttelylinjaan. Voidakseen laukaten etsiä riistaa koko pitkän metsästyspäivän, gordoninsetterin tulee olla rakenteeltaan alkuperäisen käyttötarkoituksensa mukainen. Tavoitteena on valistaa suomalaisia ulkomuototuomareita gordoninsetterin alkuperäisestä tyylistä ja lisätä käyttölinjaisten

gordoninsettereiden arvostusta Suomessa. Myös näyttelytoimikuntien arvostelijoiksi kutsuttavien ulkomaisten tuomarien arvostelulinjaan tulee kiinnittää huomiota. Vain tällä tavoin voidaan edesauttaa ulkomuodon säilyttämistä sopivan alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Tällä hetkellä monet yleistuomarit arvostavat liian raskasta ja runsaskarvaista tyyppiä. Tämä vaikeuttaa ulkomuodon säilyttämistä oikeanlaisena, koska jotkin kasvattajat pyrkivät kasvattamaan koiria tuomarien näkemysten mukaisiksi. Hyvin kookkaat, raskarakenteiset ja karvapeitteeltään runsaat gordoninsetterit eivät pysty työskentelemään siten, kuin metsästyskoiralta vaaditaan. Gordoninsetteristä tulee saada vaikutelma riittävästä keveydestä ja kestävydestä sekä helppokulkuisuudesta, jotka ovat ominaisia seisoville lintukoirille. Ulkomuodon ei tule olla ensisijainen jalostuskriteeri. Ulkomuotojalostus ei saa mennä terveyden, oikeankaltaisen luonteen tai käyttöominaisuuksien edelle. Koirien oikeaa kokoa ja luuston vahvuusastetta on vaalittava. Sukupuolileiman tulee olla selvä myös koon alarajalla olevilla uroksilla ja ylärajalla olevilla nartuilla.

Muut tavoitteet

- Lonkkakuvattujen gordoninsettereiden osuuden kasvattaminen 50 prosenttiin
- Rodun edustajien suurempi kokeessa kävijöiden osuus kaikista koirista, tavoitellaan 40 prosenttia
- Pyritään estämään SLO:n levinneisyyttä kannustamalla avoimuuteen ja tiedonjakoon sekä osallistutaan Norjan ASLO-projektiin Kanakoirakerhon taloudellisella tuella
- Sukusiitosasteen alentaminen 1,75 % tasolle
- Rotujaos pyrkii jakamaan tietoa koiran metsästyskoulutuksesta sekä järjestämään koulutuksia erilaisten tapahtumien yhteydessä

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuvauslausunto. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B molempien vanhempien osalta. Koiralla ei saa pentujen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan. Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla rcd4-PRA geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on rcd4-PRA geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Jalostusrekisteriin hyväksyttävän koiran tulee täyttää KKK–HHS ry:n jalostustoimikunnan gordoninsetterille asetetut vaatimukset. Jalostusrekisteriin hyväksytyt koirat täyttävät vähintään seuraavat kriteerit:

- Enintään 10 vuoden ikäinen (koira poistuu jalostusrekisteristä sen vuoden lopulla, jolloin täyttää 10 vuotta)
- Koiran saama tulos rodunomaisista käyttökokeista Suomessa tai pohjoismaissa on oltava vähintään AVO2 tai NUO1
- Näyttelytulokseksi vaaditaan vähintään EH
- Lonkkakuvauksen HD–lausunnon tulos oltava A tai B.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Gordoninsetterijaos on Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n alainen rodun jalostuksesta ja kehityksestä vastaava rotujaos. Se määrittelee edustamansa rodun tavoitteet ja sillä tulee olla paras tietämys gordoninsetteristä Suomessa. Gordoninsetterijaos pyrkii edistämään gordoninsetterin tunnettavuutta ja tietoa rodun jalostukseen liittyvistä asioista. Jatkosakin on lisättävä kasvattajien ja koiranomistajien tietoutta rodun ominaisuuksista ja käyttötarkoituksesta metsästyksessä. On myös sitouduttava rodun kehittämiseen kohti alkuperäistä käyttökoiraa linnunmetsästyksessä. Tavoitteena on saada kasvattajat saamaan uudet pennunostajat mukaan rotujaoksen toimintaan; tulemaan aktiivisesti mukaan metsästyskokeisiin ja muihin tapahtumiin. Rodun pitkäaikaisia harrastajia kannustetaan osallistumaan toimitsija–, koe–, ja ulkomuototuomarikoulutuksiin.

Osallistumiskynnys jaoksen tapahtumiin ja kokeisiin sekä itse jaostoimintaan pyritään pitämään edelleen matalana, jotta harrastajien osallistumista toimintaan saadaan kasvatettua.

Jaos pyrkii tuottamaan luotettavaa tietoa rodun terveydestä ja sairauksien esiintyvyydestä ja jakamaan sitä harrastajille. Tämä toteutetaan julkaisemalla tietoa mm. Kanakoirakerhon Ekipage-lehdessä sekä verkkosivuilla ja sosiaalisessa mediassa.

Gordoninsetterin tunnettavuutta metsästyskoirarotuna on vaalittava aktiivisella tiedottamisella. Tämä edesauttaa käyttökoiratyyppin pentujen kysyntää ja niiden ohjautumista metsästäväälle omistajaryhmälle. Tällöin rotu on alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan eli seisovana lintukoirana.

Tietoa rodun ominaisuuksien kehityksestä ja tavoitteiden saavuttamisesta saadaan gordoninsetterijaoksen toteuttamalla populaatiokartoituksella.

Jaostoimikunnat ovat vastanneet 1990–luvun alusta alkaen rotukohtaisesti kunkin rodun jalostuksen ohjauksesta. KKK–HHS ry:ssä toimi kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta, joka hyväksyy jalostuslinjaukset. Toimikunta perustettiin yleiskokouksessa maalikuussa 2012.

Jalostustoimikunnassa on edustus Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n jokaisesta rotujaoksesta.

KKK-HHS ry:n pentuvälityksessä ovat seuraavat minimivaatimukset:

- Kasvattajan tulee olla paitsi rotujärjestön, myös Suomen Kennelliiton jäsen.
- Pentuesuunnitelma on toimitettava rotujaokselle viimeistään 1 kk ennen astutusajankohtaa.
- Rotujaos tuo julkaisussa esille joko kasvattajan raportoimat tai muuten esiin tulleet pentujen terveyteen mahdollisesti vaikuttavat tiedot (esim. nivelvaivat, SLO).
- Kasvattajan tulee ilmoittaa pentuvälitykseen tiedot tarkasta astutusajasta, pentueen syntymästä, lukumäärästä (nartut/urokset), varauksista ja viimeisen pennun luovutuksesta.
- Käyttökoetulos-, näyttelytulos- ja terveysvaatimukset koskevat suunnitelman molempia vanhempia.
- Rotujaos voi halutessaan asettaa näiden vaatimusten lisäksi rotukohtaisia erityisvaatimuksia.
- Vaatimukset koskevat kotimaisia pentuesuunnitelmia.

Edellä mainittujen suuntaviivojen lisäksi gordoninsetterijaoksella on joitakin rotukohtaisia välityskriteerejä, jotka koskevat mm. pohjoismaisten pentueiden välitystä. Valtaosa ulkomailta Suomeen tulevista gordoninsettereistä tulee Norjasta, Tanskasta ja Ruotsista.

Jalostustoimikunta on toteuttanut myös rakennekatselmuksen ikäluokkakilpailun (Kultamalja) yhteydessä. Vastaava katselmus on käytössä myös mannermaisten kanakoirien rotujärjestössä, Saksanseisojakerhossa, ja siihen on oltu tyytyväisiä. Jalostuskatselmuksessa koiran rakenne käydään yksityiskohtaisesti läpi ja tiedot siitä kirjataan tietokantaan. Näin saadaan tärkeää informaatiota niin harrastajien, kasvattajien kuin mahdollisten pennunottajienkin käyttöön.

Rotujärjestön yksi tärkeimmistä tehtävistä on myös suhteiden luominen sisarjärjestöihin sekä muihin yhteistyökumppaneihin. Näin kasvattajat saavat tarvitsemansa tiedon ja kontaktit jalostusneuvonnan kautta. Jalostuksen näkökulmasta emme tule toimeen ilman pohjoismaisia sisarjärjestöjämme. Myös jatkossa meidän on varmistuttava siitä, että yhteistyö jatkuu vähintään nykyisellä tasolla. Osallistumme yhteisiin Pohjoismaat kattaviin terveysprojekteihin, kuten Norjassa käynnissä oleva ASLO-projekti.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Olemme jo gordoninsettereiden osalta ajautuneet kahden erityyppisen koiran roduksi. Käyttölinja – näyttelylinja tilanteen muuttamiseen on löydyttävä valmiuksia. Liian raskarakenteista ns. ”seurakoiratyyppin” koiraa ei tule suosia jalostuksessa. Myös alkuperäisen käyttötarkoituksen eli lintujen metsästysominaisuuksien parantaminen tulee olla vahvasti esillä jalostuksessa. Kennelliiton kanssa on tehtävä tiivistä yhteistyötä, jotta koiranäyttelyihin tuomareiksi kutsuttavat ymmärtävät käyttötarkoituksen rakenteelle asettama vaatimukset. Gordoninsetterin tulee pystyä toimimaan metsästyskoirana, erityisesti seisovana lintukoirana riistalintuja metsästäessä.

Rodunjalostuksessa meidän tulee myös jatkossa nojautua PEVISA:n mukaiseen toimintaan sekä kehittää sitä vallitsevan tilanteen mukaan. Tähänastiset tulokset ovat olleet rohkaisevia. Rotujärjestön ja kasvattajien on huolehdittava siitä, että jalostuksessa käytetään riittävän monipuolisesti eri sukulinjoja, joskus myös kompromisseja tehden. Tietyn päämäärän saavuttamiseksi on joissain tapauksissa oltava valmis tinkimään hieman jostain muusta yksityiskohdasta. Kuitenkin päämäärä pitää aina muistaa: vaalia metsästysominaisuuksia niin, että säilytetään samalla perusterve, rakenteeltaan tyyppillinen gordoninsetteri.

Gordoninsetteri on perusterve rotu, jonka parissa kolme sairautta on nostettu erityisesti vastustettaviksi ja tarkempaan tarkasteluun: lonkkaniveldysplasia, SLO ja PRA. PRA:sta on jo löydetty sairautta aiheuttava geenimutaatio. Vaikka nämä sairaudet ovat harvinaisia, ne ovat jalostuksella vähennettävissä. Niiden aiheuttama uhka rodun terveydelle on tiedostettava.

Gordoninsetteri on kasvattanut merkittävästi suosiotaan suomalaisten metsästäjien parissa. Rekisteröinnit ovat ylittäneet sadan koiran rajan viimeksi vuonna 2021.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Gordoninsetterijaos jatkaa yhteistyössä Kanakoirakerhon kanssa koulutustilaisuuksien järjestämistä harrastajille ja kasvattajille pitäen näin yllä tietoisuutta rodun alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja jalostuksen ongelmakohdista. Rodusta ja sen nykytilasta sekä jalostustoimikunnan suunnittelemista ja toteuttamista toimenpiteistä tiedotetaan säännöllisesti Kanakoirakerhon kotisivuilla. Tavoiteohjelman toteutumista voidaan seurata mm. Kennelliitto ry:n ylläpitämien tilastojen avulla Koiranet-jalostustietojärjestelmästä sekä Kanakoirakerhon omasta jalostustietokannasta. Lonkkakuvauksista julkaistaan tilastot vuosittain ja tästä nähdään helposti lonkkaniveldysplasian kehityssuunnan trendi. Näyttelytuloksista nähdään ulkomuodoltaan hyviksi rotunsa edustajiksi arvioitujen koirien osuus kaikista arvostelluista koirista. Käyttökoetuloksia metsästyskokeista seurataan pitkin koekautta ja vuosittain laaditaan tilastot rodun palkitsemisprosentista kanakoirien käyttökokeissa kentällä, metsäkokeissa ja tunturikokeissa. Käyttökokeet mittaavat

kuitenkin vain osaa käyttökoirapopulaatiosta. Vain neljäsosa käyttölinjaisista gordoninsettereistä starttaa elämänsä aikana rodunomaisissa metsästyskokeissa. Käyttökoetulokset tai palkittujen gordoninsettereiden prosenttiosuus kaikista palkituista koirista eivät näin ollen ole ainoa totuus rodun käyttöominaisuuksista.

Rodusta on saatu korvaamatonta tietoa suoraan koirien omistajille suunnatuilla populaatiokartoituksilla, jollainen toteutettiin tätäkin jalostuksen tavoiteohjelmaa laadittaessa. Pidemmän aikavälin tuloksia tarkasteltaessa saadaan populaatiokartoituksen tuloksista erinomaiset suuntaviivat siitä, miten suoraan "kentältä" tulevan palautteen muodossa nähdään rodun trendien elävän terveyden, ulkomuodon, luonteen ja käyttöominaisuuksien osalta. Seurannan toteutumisen kannalta säännöllisesti uusittavat populaatiokartoitukset, jotka kartoittavat aina uuden sukupolven tilaa, ovat kullannarvoinen tietolähde ja niitä on tämän vuoksi ehdottoman tärkeää toteuttaa jatkossakin, viimeistään seuraavaa jalostuksen tavoiteohjelmaa suunniteltaessa. Yhteistyökykyisen ja hyvää kontaktia pitävän metsästyslinjaisen gordoninsetterin tulee olla jalostuksen tavoite.

7. LÄHTEET, KIRJALLISUUSVIITTEITÄ JA LISÄTIETOJA

- Mäkinen, J. & Puro, J. 2005. Gordoninsetteri – rotumääritelmä kuvin ja kommentein.
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry/Gordoninsetterijaos.
- Svenska Gordonsetterklubben. Rasstandard med kommentarer.
- Dansk Gordon Setter Klub. Race Standard.
- FCI/Suomen kennelliitto ry. Gordoninsetterin rotumääritelmä.
- Gordoninsetterijaoksen kotisivut osoitteessa <https://kanakoirakerho.fi>
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n vuosikirjat.
- Kanakoirakerhon jalostustietokanta osoitteessa <https://kanakoirakerho.fi/tietokanta/index.php>
- Suomen Kennelliiton KoiraNet–tietokanta osoitteessa <http://jalostus.kennelliitto.fi>
- Ruotsin Kennelliiton HundData–tietokanta osoitteessa <http://kennet.skk.se/hunddata>
- Norjan Kennelliiton DogWeb–tietokanta osoitteessa <http://medlem.dogweb.no>
- Tanskan Kennelliiton HundeWeb–tietokanta osoitteessa www.hundeweb.dk
- Norsk Gordonsetterklubbin tietokanta osoitteessa www.gordonsetter.no
- GammelGordon–tietokanta osoitteessa <http://wbase.gammelgordon.no>
- Petersen, E. 1996. Gordon Setteren – på vej mod år 2000. Dansk Gordon Setter Klub.
- Suomen Kennelliitto ry. 2000. Kasvattajasitoumus
- Koiramme 1–2/2021, sivu 18
- Kanakoirakerhon historia. Saatavana osoitteesta <https://kanakoirakerho.fi>
- Ramel, O. 1991. Kuinka koulutan kanakoirani; Toimituskunta. Pointterit ja setterit..
- Eri kirjoittajia. 2001. Allez! Avance! Apporte! Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry.
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry, 2002. Jaostoimintaohje
- Mäki, K. Monilla roduilla sukusiitosaste on yhä nousussa, Koiramme 10/2001: 36–41.
- Mäki, K. Vain monimuotoisuus turvaa koirarodun terveen tulevaisuuden. Koiramme 12/2007: 20–25.
- Juuti, Matti. Tilastotietoa kanakoirakokeista. Ekipage 1/2022; 23–25.
- Gordoninsetterijaoksen populaatiokartoitustietokanta; populaatiokartoitukset 2006, 2007, 2012 ja 2022.
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry:n vuosikirjat.
- Gordoninsetteri – jalostuksen tavoiteohjelma ja PEVISA 2014–2018
- Gordoninsetterijaos / Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry 59
- The Association of veterinarians for animal rights. 2006. Guide to congenital and heritable disorders in dogs, <http://avar.org/pdf/whatsnew/canineguide.pdf>
- Mäki, K., Janss, L.L.G., Groen, A.F., Liinamo, A.–E. & Ojala, M. 2004. An indication of major genes affecting hip and elbow dysplasia in four Finnish dog populations. Heredity 5: 402–408.
- Mäki, K., 2004, Breeding against hip and elbow dysplasia in dogs, Academic Dissertation,
- University of Helsinki, Faculty of Agriculture and Forestry, Department of Animal Science,
- <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/maa/kotie/vk/maki/breeding.pdf>

- Mäki, K., 2002. Lonkka- ja kyynärniveldysplasian jalostukseen pian avuksi BLUP-indeksejä.
- MMM, Helsingin yliopisto, kotieläintieteen laitos / kotieläinten jalostustiede,
- www.koiranjalostus.fi/katariina8.pdf
- Leighton EA. 1997. Genetics of canine hip dysplasia. *JAVMA* 210(10):1474–1479.
- Martinez SA. 1997. Congenital conditions that lead to osteoarthritis in the dog. *Veterinary Clinics of North America Small Animal Practice*. 27(4):735–758.
- Richardson DC. 1995. Developmental orthopedics: Nutritional influences in the dog.,
- EJ Ettinger and EC Feldman (eds) *Textbook of Veterinary Internal Medicine*, s. 252–258. WB Saunders Co., Toronto.
- Smith GK, McKelvie PJ. 1995. Current concepts in the diagnosis of canine hip dysplasia
- JD Bonagura (ed) *Kirk's Current Veterinary Therapy XII Small Animal Practice* s. 1180–1188. WB Saunders Co., Toronto. Describes PennHip technique.
- Smith GK. 1998. Advances in diagnosis of canine hip dysplasia. *ACVIM–Proceedings of the 16th Annual Veterinary Medical Forum*. s. 569–571.
- Swenson L, Audell L, Hedhammar A. 1997. Prevalence and inheritance of and selection for hip dysplasia in seven breeds of dogs in Sweden and benefit cost analysis of scening and control program. *JAVMA* 210(2):207–214.
- Aronsson, A. Forskningsprojekt om klolossning hos gordonsettern. *Avance* 5/2005: 37.
- Aronsson, A. Ärftlig lillhjärnesjukdom hos amerikanska gordonsetterstammar, *Gordonsetter Nytt* nr 3/1990.
- Auxilia S. T., Hill P. B. ja Thoday K. L. Canine symmetrical lupoid onychodystrophy.
- *Journal of small animal practice*, vol. 42 (2), 2001: 82–86.
- BeaCon for Health. Nail Survey, conducted in the winter of 2003 by BeaCon. www.beaconforhealth.org/SLO_list_alldogs.doc
- Bell, J. S. Late-onset (rcd-4) progressive retinal atrophy in Gordon Setters, 2011.
- Carlotti Didier-Noël. *Claw Diseases in Dogs and Cats*. Cabinet de Dermatologie Vétérinaire, France. www.vin.com/proceedings/Proceedings.plx?CID=WSAVA2002&PID=2543
- Chee, A. J. Canine SLO FAQ.
- Chee, A. J. The SLO Page, www.bloodaxe.com/SLO.html
- Grassmere Animal Hospital. SLO. www.grassmere-animal-hospital.com/SLO.htm
- Hanssen, I. Kloavløsning og svart hår dysplasi hos gordon setter. *Fuglehunden* 4/2002: 59.
- Jokinen TS et al. 2007. Cerebellar cortical abiotrophy in Lagotto Romagnolo dogs, *JSAP* 48: 470–473.
- Kanakoirakerho–Hönshundssektionen ry., Irlanninsetterijaos. Kennelliiton työryhmä suosittellee silmätarkastuksia. www.kkk.hhs.fi 22.5.2012.
- Lahunta A. de, Fenner W. R., Indrieri R. J., Mellick P. W., Gardner S., Bell J. S. 1980. Hereditary cerebellar cortical abiotrophy in the Gordon Setter. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 177(6): 538–541.
- Lund Ziener, M. Oppdatering på kløløsningsprosjektet. *Fuglehunden* 1/2006: 60.
- Lund Ziener, M. Kløløsning hos gordon og engelsk setter. *Fuglehunden* 1/2007: 62.
- Lund Ziener, M. Siste nytt på kløløsningsfronten. *Fuglehunden* 3/2006: 59.

- Scott, D.W., DVM, Rousselle, S, DVM, and Miller, W.H. Symmetrical Lupoid Onychodystrophy in Dogs: A Retrospective Analysis of 18 Cases (1989–1993). JAAHA, May/June 1995, Vol. 31, pp. 192–201. www.beaconforhealth.org/Onchodystrophy.htm
- Shiloh Shepherd Dog Club of America. Symmetrical Lupoid Onychodystrophy, www.shilohgdtf.com/Symmetrical%20Lupoid%20Onychodystrophy.htm
- Steinberg HS et al. 1981, Clinical features of inherited cerebellar degeneration in Gordon Setters. J Am Vet Med Assoc 179:886–890.
- Svenska Gordonsetterklubben, CCA, www.sgsk.se/avel/halsa/cca.htm
- Svenska Gordonsetterklubben, Information om PRA, www.sgsk.se/avel/halsa/pra.htm
- The British Gordon Setter Club, Progressive Retinal Atrophy – "Moving On", <http://www.britishgordonsetterclub.co.uk/Health.htm>
- The Kennel Club, DNA tests – Gordon Setters GPRA (rcd-4), http://www.thekennelclub.org.uk/item/3736/pg_dtl_art_news/pg_hdr_art/pg_ftr_art
- The SLO Yahoo Group, <http://pets.groups.yahoo.com/group/SLOdogs>
- Uhlhorn, M., Första kända bekräftade fallet av CCA på gordonsetter i Sverige, http://www.sgsk.se/Nytt/Avel/Avelsradet/CCA/cca_text.htm, 2009.
- UT SkinVet, The Practice of Veterinary Dermatology. A Shetland sheepdog with crusty, deformed toenails. www.utskinvet.org/pdf/shetland%20toenails.pdf
- VetDermSA. The Most Common Canine Claw Disease: Symmetrical Lupoid Onychodystrophy. Adelaine Veterinary Specialist & Referral Centre. www.vetreferrals.com.au/newsletter/newsletter6.shtml
- The Association of veterinarians for animal rights. 2006. Guide to congenital and heritable disorders in dogs, <http://avar.org/pdf/whatsnew/canineguide.pdf>
- British Small Animal Veterinary Association Scientific Committee, Report from the Kennel Club, Summary results of the Purebred Dog Health Survey for Gordon Setters
- Hanssen I. Kloavløsning og svart hår dysplasi hos gordon setter. Fuglehunden 4/2002: 59.
- Lund Ziener, M et al. Avlsrådets helserapport 2007. <http://www.gordonsetter.no/docs/avl/helse/Avlsraadets%20helsrapport%202007.pdf>
- Lund Ziener, M et al. Avlsrådets helserapport 2010. <http://www.gordonsetter.no/docs/avl/helse/Avlsraadets%20helsrapport%202010.pdf>
- Sandy J. R., Slocombe R. F., Mitten R. W. ja Jedwab D. Cerebellar Abiotrophy in a Family of Border Collie Dogs. Brief communications and case reports, Vet Pathol 39:736–738 (2002).
- Slater M. R., Cantu G. ja de Anda N. 17.12.2004. Gordon Setter Health Survey, final report.
- The Kennel Club / British Small Animal Veterinary Association Scientific Committee. Summary results of the Purebred Dog Health Survey for Gordon Setters. 1.9.2006. <http://www.thekennelclub.org.uk/download/1564/hsgordonsetter.pdf>